



ЛІДІЯ ФЕДОРОНЬКО – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музикознавства та фортепіано Дрогобицького державного педагогічного університету

Із спостережень над гаївковою традицією на Старосамбірщині

Весняна обрядовість, зокрема гаївкова традиція, належить до найбільш збережених обрядових циклів української фольклорної жанрової системи. Водночас гаївковий обряд, порівняно з іншими календарними обрядами, впродовж ХХ ст. досить інтенсивно піддавався змінам та різноманітним трансформаціям, спричиненим об'єктивними і суб'єктивними факторами. Тому одним з актуальних ракурсів дослідження у статті, поряд із територіальним порівнянням є діяхронний погляд на способи функціонування даного жанру.

Територія Старосамбірщини є цікавою для вивчення побутування тут гаївкового обряду передовсім з огляду на приналежність її до бойківського ареалу у двох відмінах останнього – підгірської та гірської частини. Відомо, що підгірські локуси в переважній більшості мають у своєму репертуарі гаївкові пісні, натомість у гірській зоні гаївки не побутують. Беручи до уваги таке співставлення у спостереженні над цим репертуаром – його структурою, рухами, пісенними типами гаївок – можна зробити певні висновки щодо крайнього периферійного гаївкового обряду та його особливостей на цій території. Так, у нашому розпорядженні були сучасні записи гаївкового обряду із сіл Стрільбичі та Біличі, які розташовані недалеко від Старого Самбора. Особливістю даних населених пунктів є те, що друге з цієї пари сіл знаходиться в більш гірській місцевості, а також більш віддалене від районного центру (міського осередку), в той час, як Стрільбичі є зовсім близько до міста, до якого можна дійти пішки.

У статті також було використано інформацію про гаївковий обряд ще кількох локусів району – пари сіл, які становлять одне середовище – це Биличі та Лютовиська, розміщені в північній частині району, на межі з Мостиським районом¹, і гаївки села Княжпіль біля Добромиля²

Важливим фактором, який уможливив діяхронний метод спостереження гаївкової традиції даної території, стала наявність записів, які дозволяють здійснювати часове порівняння. Так, у матеріалах В. Гнатюка³ поміщено з десятків гаївкових зразків, записаних у селах Стрільбичі та Біличі Старосамбірського району ще у 1908 році. Це досить значний часовий відрізок, який дозволяє побачити динаміку у побутуванні пісенних варіантів та їх рухових різновидів. На жаль, до цих зразків немає мелодій, але для порівняльного аналізу із сучасними варіантами було використано, частково, наспіви гаївок, поміщені у збірнику Ф. Колесси⁴, записи яких здійснені приблизно в той самий час, тобто на зламі ХІХ–ХХ ст., деякі з них є близькими до зазначених сіл територіально (с. Ваньовичі Самбірського району)

Таким чином, порівнюючи просторову та часову траєкторії гаївкового обряду на Старосамбірщині, автор робить у статті спробу встановити характер збереження і динаміки цієї традиції.

¹ Хай М.О., Федоронько Л.Р. Динаміка фольклорної традиції сіл Лютовиська та Биличі на Старосамбірщині / Михайло Хай, Лідія Федоронько. – Львів, видавництво „Астролябія”, 2016. – 260 с.

² Архів автора.

³ Гаївки. Зібрав В. Гнатюк. Мелодії гаївок, схоплені на фонограф Йосипом Роздольським, списав і зредагував Філарет Колесса // Матеріали до української етнології. Видає Етнографічна комісія Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. – Львів, 1909. – Т. 12. – 267+100 с.

⁴ Там само.